

Дубова Н.В.

канд.пед.н., доцент кафедри професійної освіти

та технологій за профілями

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЗПТО

Розвиток сучасної педагогічної теорії та практики ґрунтується на відкритості і творчому характері навчання, особистісній спрямованості процесу навчання (вихідна позиція – не соціум, а людина з її неповторністю та потенціалом розвитку), співробітництві та співтворчості учасників освітнього процесу, що дозволить кожному конструювати та реалізувати індивідуальну модель здобуття знань. Саме тому особливої актуальності набуває проблема організації самостійної пізнавальної діяльності учнів, пошук шляхів підвищення її ефективності.

Пильна увага до проблеми активності і пізнавальної самостійності учнів ЗПТО у процесі навчання, інтересу до знань характерна для сучасного періоду реформування освіти. Досягнення потрібного суспільству рівня освіченості та розвитку особистості неможливо без систематичної самостійної праці.

Самостійна пізнавальна діяльність учнів ЗПТО постійно в центрі уваги дидактів і психологів, які проводять дослідження з різних аспектів розвиваючого навчання. Доведено, що самостійна робота відіграє велику роль у формуванні і розвитку навчальних умінь, вихованні волі, пізнавального інтересу, навичок колективної праці. В ній виявляється індивідуальність кожного учня, формується інтелект і характер. Усе це сприяє засвоєнню глибоких і міцних знань [1].

Новою парадигмою освіти визначається якісно новий етап удосконалення самостійної роботи учнів у ЗПТО, якій присвячена велика кількість наукових

праць, у яких розкриваються різні аспекти даної проблеми: сутність самостійної роботи та її значення; види робіт та методика їх організації; ефективність самостійної роботи та ін. Значний внесок у дослідження цих проблем зробили А. Алексюк, В.Бондар, Б. Єсіпов, В. Козаков, О.Мороз, П. Підкасистий, М.Солдатенков, О. Тимченко.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень дає можливість розглядати самостійну пізнавальну діяльність як педагогічну проблему і зробити висновок про те, що ефективність процесу навчання залежить від оптимальної її організації.

Розглядаючи систему організації самостійної роботи, ми дотримуємося погляду, що самостійна робота – це складне багатомірне педагогічне явище, яке включає систему взаємопоєднаних структурних і функціональних компонентів, що утворюють цілісну єдність, підпорядковану цілям виховання, освіти і розвитку в умовах її опосередкованого управління та самоуправління [2].

Сучасні підходи до самостійної роботи як до провідної, а у найближчому майбутньому й основної форми навчання, в умовах інформаційного суспільства вимагають розробки нового змісту, принципів, методів, форм і засобів реалізації процесу організації самостійної роботи учнів.

Необхідність організації самостійної роботи обумовлена все вищими вимогами до рівня загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників ЗПТО, зміною професійно-технічних парадигм, підготовкою майбутніх фахівців до професійного, компетентного входження в ринок праці з міцно сформованими потребами у постійній професійній самоосвіті та саморозвитку.

Виконання самостійної роботи потребує від учнів пізнавальних і практичних способів діяльності, творчого мислення. Найбільш ефективними з методів самостійної роботи – робота з навчальним посібником, в тому числі електронним, використання різних інформаційних джерел та їх критичному оцінюванні, моделювання виробничого процесу, виконання трудових завдань. Практичне формування професійної самостійності учнів виконується в процесі виробничого і теоретичного навчання, активної участі в житті колективу.

Актуальною залишається проблема підвищення результативності самостійної пізнавальної діяльності учнів ЗПТО: з одного боку, змінюються пріоритети щодо цілей (формувати творчу, активну, самостійну, відповідальну особистість; забезпечити самовизначення, реалізацію освітніх потреб та створити умови для вибору учнями індивідуальних освітніх траєкторій), а з іншого боку, організація навчання будується переважно на традиційній основі. Проте часто поза увагою залишається природна потреба учнів у самостійному здобутті та поглибленні знань, виборі свого шляху досягнення мети та усвідомленні власної професійної позиції.

Це активізує пошук нових форм, засобів організації самостійної пізнавальної діяльності, коли учні постають перед необхідністю самостійного, творчого розв'язання проблеми, самовизначення, самореалізації через побудову власного освітнього проекту.

Отже, якісними характеристиками самостійної пізнавальної діяльності є: пізнавальні потреби, пізнавальні інтереси, мета, пізнавальні мотиви, пізнавальна активність та пізнавальна самостійність. Формування самостійної пізнавальної діяльності забезпечується лише комплексним розвитком усіх її складових.

Для організації самостійної пізнавальної діяльності необхідно забезпечити її посильність, доступність і різноманітність, враховуючи при цьому вікові та індивідуальні особливості учнів дотримуючись дидактичних вимог.

Показниками ефективності самостійної пізнавальної діяльності є: рівень сформованості творчих умінь; уміння опрацьовувати інформацію; сила та стійкість внутрішніх мотивів.

Список використаних джерел

1. Григулич С. М. Психолого-педагогічні передумови здійснення самостійної діяльності учнів // Морально-духовний розвиток особистості в сучасних умовах / С. М. Григулич– К.: Пед. думка, 2000. – С. 66-71.

2. Тимченко О. Самостійна робота як дидактична категорія / О. Тимченко // Педагогіка і психологія. – 2001. – № 3-4. – С. 64-68.